

Indledningen er redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

“Den christne Tro og den christelige Lærdom [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 18. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Den christne Tro og den christelige Lærdom” er den attende af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

[“Om den Christelige Børnelærdom”](#)

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

[“Forsagelsen i Daabs-Pagten”](#)

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

[“Det christelige Ægteskab”](#)

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

“Den christne Tro og den christelige Lærdom”

[“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”](#)

[“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”](#)

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

I “Den christne Tro og den christelige Lærdom”, som udkom i sommeren eller det tidlige efterår 1859, viderefører Grundtvig den behandling af enkelte dele af kirkelivet, han havde indledt med artiklen om skriftemål og altergang (se [oversigten i afsnit 1](#)), dog nu med fokus på teologien, idet den handler om forskellen mellem tro og lære. Troen kan kun være ægte, hvis den har frihed og opstår frivilligt. Med mange eksempler fra kirkehistorien og samtiden illustrerer Grundtvig, at kirken i ledtog med myndighederne ofte har forsøgt med læren at kontrollere troen og derved givet troen svære vilkår.

Grundtvig begynder artiklen med at henlede opmærksomheden på, at man på overraskende vis for nylig af en ‘skriftklog’ (samtidig teolog) er blevet mindet om, at troen og læren, som “vor Lutherske Skriftkloge” (teologerne efter reformation) blandede sammen, bør holdes ude fra hinanden. Af en fodnote fremgår det, at Grundtvig sigter til en artikelsamling af sin gamle modstander i sagen om *Kirkens Gienmæle*, professor H.N. Clausen (65).

Grundtvig forklarer sondringen og dens implikationer: Hvor tro er en hjertesag i form af hjertets sikkerhed på, at Kristus er den, han udgiver sig for, er den kristelige lære, som enhver menneskelig lære, en ren hovedsag, i form af hovedets (den fornuftige bevidstheds) oplysning om og forklaring af sammenhængen mellem Kristus og hans troende. Det sidste synes i overensstemmelse med den genre, Grundtvig benytter sig

af i sine artikler, nemlig at oplyse om troen og børnelærdommen. Konsekvensen er, siger Grundtvig, at “den *Christne Tro* [er] en reen *Kirkesag*, ingen *Skolesag*, og den *christelige Lærdom* en reen *Skolesag*, ingen *Kirkesag*” (66). Desuden betyder det, at mens der må eksistere en fælles menighedstro, kan der ikke kræves eller eksistere nogen fælles menighedslære.

Sondringen er vigtig, hævder Grundtvig, fordi den dømmer (står i opposition til) alle kristelige kirkestater, statskirker og kirkeforfatninger. Problemet med disse konstruktioner er, at de kræver en påtvunget renhed i læren (ortodoksi), hvormed de kan beherske troen, og at de samtidig forsøger at forhindre den fremskridende oplysning om den sande sammenhæng i åndens verden (65-66).

Gennem artiklen gør Grundtvig det klart, at hans egen 1825-opdagelse er i overensstemmelse med disse sondringer. Her havde han nemlig udpeget:

det *Christne Troes-Ord* i den *apostoliske Troes-Bekiendelse* ved *Daaben*, der paa eengang unægtelig er det *gyldigste* af alle *muelige* menneskelige *Vidnesbyrd* om den *christne Menigheds-Tro* fra *Begyndelsen*, og drager tillige den *eneste* aandelig *forsvarlige Grændse* mellem *Troen* og *Lærdommen* (67).

Undervejs kommer han også ind på nogle af de indvendinger, der har været og kunne være mod hans anskuelser. I denne gennemgang påpeger han nærmest undrende, at man kun undtagelsesvis har sigtet ham for historisk uredelighed i forbindelse med hans påstand om, at trosbekendelsen ved dåben havde skabt troen og menigheden, og at den var “lagt i *Apostlernes Mund* af *Herren selv*” (69). Netop denne indvending ville nemlig, forklarer han, være den farligste af alle mod ham, da den, hvis den holder stik, vil nedbryde al sikkerhed på troens enemærker. Alligevel vil han hverken tage påstanden tilbage eller kaste sig ud i et forsvar for “den *levende Kirkehistorie*, som *Menighedens Troes-Bekiendelse* ved *Daaben* er” (69), dvs. hverken argumentere for sit synspunkts rigtighed med eller mod historievidenskaben eller under henvisning til de bibelske skrifter. Derved flytter man nemlig sagen fra troens til lærens område, og det betyder, at man så bygger menighedens tro på noget andet end menigheden og Herren selv. Grundtvig er sådan set sikker på, at både historien og Bibelen vil give ham ret. Det er blot ikke det afgørende, fremfører han (66-70).

Gennem artiklen gør Grundtvig rede for, hvordan “Herrens Munds-Ord”, som troen udspringer af, både er lys og liv for de troende, dvs. både er kilden til hovedets erkendelse af, at kristendommen har været sig selv gennem tiderne, og til hjertets tro på, at den er en frelsende kraft i forhold til synd og død. Grundtvig viderefører dermed den betoning af Guds ords suverænitet i modsætning til blot menneskelige tiltag, der fremstår som et sammenbindende element i hele artikelserien. Han understreger, at det er vigtigt at bruge alle kræfter på at oplyse om gudsordet til os ved dåben og nadveren, men da vore åndelige oplysninger om gudsordets livskraft, dvs. om Helligånden, og den vækst den forårsager, kun kan være billedlige oplysninger – dvs. oplysninger om, hvordan gudsordet og gudslivet spejler sig i menneskeordet og menneskelivet – så må vi aldrig bygge troen, håbet og kærligheden på vore egne oplysninger. I stedet må vi lægge menigheden trosordet i dåben og håbsordet i fadervor på hjerte som gudsordet med tilsvarende liv og lys. Dette beviser

sig selv, hævder Grundtvig, når det Guds ord, vi har hørt fra begyndelsen, beviser sin nærværelse, sådan som det fx sker i nadveren (71-72).

Grundtvig fortæller, hvordan hans synspunkter har haft konsekvenser for ham selv. Blandt andet har han afstået fra at skrive en kirkehistorie, da det kunne se ud, som om han derved ville bygge menighedstroen på egne "Forudsætninger, Giætninger og Oplysninger" og ikke på Herren selv og hans "*kiendelige Ord*" (73). Gennem en længere redegørelse for sin egen historie i kølvandet på angrebet på H.N. Clausen i *Kirkens Gienmæle*, gør han det klart, at sagen egentlig havde ramt ham selv. Fejlen var, at han havde brugt oplysningen om vidnesbyrdet ved dåben som angrebsvåben i statskirkeligt regi for at dømme rationalisterne ude af kirken. Når det gælder Kristi fredelige evangelium, skal man altid kun bruge forsvarsvåben, ikke våben til at angribe med (72-78). Det synes at være Grundtvigs mening, at man ved at bruge angrebsvåben gør troen til en monopoliseret lære.

Grundtvig benytter indrømmelsen af sit fejlgreb til at kritisere de grundtvigianere blandt præsterne, der er blevet stående på hans 1825-standpunkt. Skønt han for længst selv er kommet til den erkendelse, at 'arildstroen' (hans egen tro, som er apostlenes oprindelige tro) i folkekirken ikke skal have mere råderum, end han vil unde alle mulige andre slags kristendom – vil mange af hans præstevenner dog stadig have gjort hans synspunkter til verdslig troslov i statskirken "hvorved baade *Freden*, *Friheden* og *Oplysningen*, som vi gammeldags Christne selv allermest trænger til, vilde blive aldeles umuelige" (79) – en diskussion han også havde behandlet i foregående artikel (se [oversigten i afsnit 1](#)).

På denne baggrund, oplyser Grundtvig, har han nu fået både præstepartiet (de grundtvigske) og professorpartiet (Clausens parti) imod sig. Det ironiske med professorpartiet er især, at det ikke tør tro, at han mener det alvorligt med den dogmatiske og liturgiske frihed, fordi det grundtvigske parti ikke står for det samme. Problemet med begge parter er, at ingen af dem går ind for lærefrihed i folkekirken, hvorfor begge partier blander tro og lære, og begge forsøger at tage magten inden for den danske kirke. Konsekvensen er, at folket splittes, og at den nødvendige vekselvirkning mellem kirke og folk udebliver. Til allersidst i artiklen ser Grundtvig dog optimistisk frem mod, at friheden i fremtiden vil indfinde sig i folkekirken (79-86).

3 Anden udgave

I 1868 udkom "Den christne Tro og den christelige Lærdom" og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet "Anden Udgave". En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter "Kirkelig Samler"*. København.

